J. M. Troska:

Vládce mořských hlubin

Jan Matzal Troska

VLÁDCE MOŘSKÝCH HLUBIN

Copyright © J.M.Troska - heirs c/o DILIA, 2014
Cover design © OOA-S, o.s, 2014

ISBN 978-80-7486-087-4 (ePub)
ISBN 978-80-7486-088-1 (mobi)
ISBN 978-80-7486-089-8 (PDF)

Obsah

KAPITOLA PRVNÍ otcův odkaz 5
KAPITOLA DRUHÁ potíže s holanitem 12
KAPITOLA TŘETÍ svůdná nabídka 17
KAPITOLA ČTVRTÁ na dovolené 26
KAPITOLA PÁTÁ zkouška 30
KAPITOLA ŠESTÁ pozvání 35
KAPITOLA SEDMÁ ve francii 41
KAPITOLA OSMÁ nový elektrotechnik 44
KAPITOLA DEVÁTÁ start 51
KAPITOLA DESÁTÁ první ponor 57
KAPITOLA JEDENÁCTÁ vzácný úlovek 64
KAPITOLA DVANÁCTÁ pavlův ochránce 71
KAPITOLA TŘINÁCTÁ podmořský tunel 77
KAPITOLA ČTRNÁCTÁ katastrofa 84
KAPITOLA PATNÁCTÁ zločinec 90
KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ trosečník 96
KAPITOLA SEDMNÁCTÁ robinzon 102
KAPITOLA OSMNÁCTÁ loďka 106
KAPITOLA DEVATENÁCTÁ SOS 109
KAPITOLA DVACÁTÁ našli nás 114
VYZNÁNÍ MÍSTO DOSLOVU vládci lidské fantazie 118

KAPITOLA PRVNÍ
otcův odkaz

Z notářství spěšně vyšel mladý muž s velikou zapečetěnou obálkou. Byl to odkaz, který pro něho před osmi lety u notáře uschoval otec.

Tajemství, které obálka ukrývala, vyvolávalo v mladíkovi tisíce domněnek. Nemohl se dočkat, až obálku otevře.

Konečně došel domů. Bylo mu vhod, že v bytě nebyla ani matka, ani sestra. Možná, že bude třeba obsah obálky před nimi prozatím zatajit.

Z obálky vyňal svazek výkresů, výpočtů a konečně i dopis. Dal se ihned do čtení:

Můj drahý synu!

Určil jsem, aby Ti tento dopis byl odevzdán až v době, kdy budeš dospělý a dokončíš studia. To, co Ti předkládám, vyžaduje totiž nejen hotového muže, ale také technického odborníka. Podle Tvé dosavadní píle a záliby soudím, že jím budeš.

Můj návrh je vypracován po chemické stránce. Sice jen teoreticky, ale doufám, že spolehlivě. Praktická zkouška Tě přesvědčí. Tvým úkolem je, abys věc dokončil po stránce technické a strojnické. Potom vynález uplatníš.

K věci samé. Dlouhá léta jsem se zabýval myšlenkou sestrojit přístroj, se kterým by bylo možné probádat největší mořské hlubiny. Hlavním úkolem bylo nalézt sloučeninu, z níž by se průzkumná kabina — jakási podmořská gondola — mohla zhotovit. Nešlo o jednoduchou záležitost, protože gondola musí přece odolávat ohromnému vodnímu tlaku. Dosáhl jsem určitého výsledku. Moje výpočty, ačkoliv nebyly ověřeny důkladnou praxí, nemohou klamat.

Zhoršení mé nemoci znemožnilo, abych látku vyzkoušel. Provedeš to Ty. Nezapomeň však, že náš vynález musí lidstvu prospět. Bude tedy sloužit pouze vědě, pouze účelu, který jsem v tomto dopise naznačil. Za žádných okolností nesmí být využit ve vojenském průmyslu nebo dokonce ve válce.

Nuže, do práce, Pavle! Nepochybuji, že budeš mít úspěch. Vkládám do Tebe celou svou naději. Vím také, že budeš zdatnou oporou své matce a sestře. Tato pevná naděje mírní mé starosti o váš osud. Dobře vím, že zpočátku bude trpký. Moje penze vám vystačí pouze ke skrovnému živobytí.

Radím Ti, abys o mém objevu nehovořil, dokud nedosáhneš úspěchu. Teprve potom dej tento dopis přečíst matce a sestře. A vyřiď jim, že *jsem na ně do poslední chvíle vzpomínal.*

Tímto přáním končí svůj poslední dopis

Tvůj otec.

Pavel dočetl a zamyslil se. Hlavou mu táhly vzpomínky. Vzpomínky na dětství, na otcovu starostlivost, na jeho dlouhou nemoc a na den, kdy otec, inženýr chemie, zemřel. Pavlovi bylo tehdy čtrnáct, Jiřince šest let.

V dalších letech se Pavel těžce protloukal na studiích. A jenom stipendium mu umožnilo vystudovat techniku. Vloni ukončil studia. Stal se strojním inženýrem a od loňského podzimu byl na praxi ve zdejší továrně. Teď už bylo lépe, dostával slušný plat. Zaměstnání a věda mu byly vším. Jeho pokoj byl vlastně malou strojnickou dílnou.

Sešeřilo se. Pavel rozsvítil stolní lampu a začal prohlížet ostatní listiny otcova odkazu.

Z množství chemických vzorců nemohl zmoudřet. Nerozuměl jim. Až poslední stránka mu objasnila, že výsledkem všech těch dlouhých výpočtů je formulka vyznačená červeným inkoustem. Pod ní pak byla celá ta záhadná sloučenina vyjádřena chemickým názvoslovím a pojmenováním: HOLANIT. Vida, otec pro název této odolné látky využil jejich jména.

Zcela dole byl pak odkaz na výkres číslo 1. Pavel ho netrpělivě vyhledal. Výkres, označený jedničkou, znázorňoval kouli o vnějším průměru 300 cm. Co však nejvíce Pavla zaujalo, byla síla stěny. Průzkumná kabina měla mít stěny silné pouze pět centimetrů! Že by otec vynalezl tak odolnou hmotu? Je vůbec možné, aby sloučenina, vyjádřená červenou formulkou, odolala nesmírnému tlaku v podmořských hlubinách?

V dolní části technického výkresu byl znázorněn důmyslný kloub, jehož vejčitá vnitřní část zapadala do vnějšího obalu. Z těchto kloubů má být sestaveno ponorné lano, vlastně řetěz. K jeho výrobě se rovněž použije — holanit.

Pavel odložil výkres a zahloubal se do dalších listin. Opět chemické vzorce a výpočty ukončené odbornou formulkou a odkazem na výkres číslo 2. Vyhledal ho, a hned mu bylo všechno jasné. Ano, ponorná kabina musí mít okénka. Podle prvého rysu má mít čtyři okrouhlé průzory po stranách a jeden dole, aby člověk z kabiny mohl pozorovat celé své podmořské okolí. A druhý výkres právě určuje rozměry a sílu okrouhlých „čoček“, zatímco formulka prozrazuje výrobu průhledného holanitu, který nahradí sklo.

A to bylo vše.

Zdánlivě velmi málo, ve skutečnosti však mnoho.

Pavel byl tak zahloubán do otcových listin, že překvapeně vyslechl matčino pozvání k večeři.

Dobrá maminka! Netuší, že Pavel právě teď má v ruce otcův odkaz. Měl by se jí svěřit? Ne, zatím nic nepoví. Až bude vše vyzkoušeno. Otec si to tak přál. A pak, vždyť celý projekt se zdá nejistý. Darmo by ji znepokojoval.

Matka se nedivila, když se Pavel hned po večeři vrátil do svého pokoje. Bylo tomu tak pravidelně.

Zítra je neděle. Může tedy pracovat dlouho do noci. Ale když se opět sklonil nad výkresy a rozpočty, vynořily se obavy, pochybnosti.

Otec byl chemik. O správnosti výpočtů výroby hmoty nepochybuje. Ale otec nerozuměl strojařině a slévačství. Tomu rozumí on, Pavel.

A Pavel ví, že odlít dutou třímetrovou kouli o síle pouhých pěti centimetrů, aby neměla kazu, je neproveditelný úkol. S žádným kovem by se to nepodařilo. Tloušťka je příliš nepatrná k velikosti plochy. Je to skořápka. Rozžhavená hmota musí v tekutém stavu vyplnit uzoučkou štěrbinu a splynout v celek. Zchladne-li někde, tvoří se škraloupy, bubliny, ba i díry. Často i ucpe další prostup. Slévači říkají, že litina „zamrzla“.

Bylo by to jedině možné, kdyby holanit byl zcela novou, nevídanou hmotou. Jenom na holanitu bude záviset, zda se dostaví úspěch nebo — zklamání.

Musí postupovat pomalu, opatrně. Nejprve si dá u modeláře zhotovit dřevěný model v měřítku 1:10 a odlije kouli o průměru 30 centimetrů a síle 5 milimetrů. Okna budou mít průměr 40 milimetrů a sílu 2,7 milimetru.

Podaří-li se tento miniaturní odlitek, pak by byla naděje na úspěšné odlití koule v potřebné velikosti.

Bude však zapotřebí nesmírné přesnosti. Desetina milimetru hraje velkou roli!

Dřevěný model dá zhotovit známému modeláři. V továrně by byli příliš zvědaví. K modeláři zajde hned zítra, v neděli.

Materiál pro holanit se skládá, jak je vidět, z běžných látek. Až na dvě, které musí shánět ve speciálních závodech nebo laboratořích. Ale sežene je. Zdá se, že vše pořídí poměrně lacino.

Průhledná látka bude trochu dražší. A jednu chemikálii dostane sotva bez úředního povolení. Snad ale pochodí, vždyť jde o pouhé tři gramy. Ostatní půjde hladce.

Všechen materiál by ale měl shánět porůznu. Recept na holanit musí být dokonale utajen. Ano, obrátí se na několik obchodů a závodů. Hned v pondělí začne.

Jakmile bude mít vše pohromadě a obdrží model, obstará odlití. Ale kde? V továrně? Ovšem, nic se tím neprozradí. Vyhlédne si vhodnou dobu, kdy ve slévárně nebude mít službu inženýr Žabka. To je známý slídil. Kdežto slévačský mistr je starý mrzout. Vůbec není zvědavý, když některý z mladých inženýrů dělá v továrně pokusy. Ostatně, všechno si bude řídit sám, především přípravu materiálu. Slévači předá už naplněný tavicí kelímek.

Ale jak odlít skla? Bude se musit obrátit na nějakou sklárnu.

Vzorek hmoty a skel musí podrobit tlakovým zkouškám. Teprve potom by měl vlastně uvažovat o gondole. Otec si představoval, že ponorná koule bude sloužit pouze k pozorování života v podmořských hlubinách. To však nestačí. Jestliže má proniknout tam, kde dosud nikdo nebyl, nemůže se na všechny ty divy a poklady pouze dívat. Světu by nestačilo, kdyby o nich jen

vyprávěl. Určitě by se našli pochybovači a závistníci, kteří by ho chtěli zesměšnit, uštvat, prohlásit za podvodníka nebo žvanila.

Podejte důkazy! křičel by celý svět. A on by je neměl. Snad jedině fotografie, filmy. I kdyby se mu však vydařily, nestačily by. Musí přinést důkazy, musí předložit úlovky!

Proto je nutno gondolu vybavit mnoha nástroji. Na spodek upevní mechanické ruce — jakási chapadla, jež by se dala dálkově ovládat a řídit zevnitř kabiny. Samozřejmě, vyrobí je také z holanitu.

Mezi mechanickými chapadly bude probíhat hřídel s lodním šroubem na jednom, s kormidlem na druhém konci. Nemůže přece bez pohybu viset na jednom místě. Je zapotřebí, aby mohl krouživě pátrat v okolí místa, do kterého bude spuštěn.

Dále je nutno vyřešit problém zátěže tak, aby gondola, zavěšená na laně, snadno klesala pod hladinu, ale aby v případě nějakého neštěstí se mohl zátěže zbavit a vyplout. Lano by přece mohlo někde uváznout nebo dokonce se přetrhnout, a gondola by pak klesla ke dnu. A to by znamenalo smrt. Částečnou přítěží budou chapadla. I ta by se měla v případě potřeby nechat odpojit.

Velkou pozornost musí věnovat výrobě lana, vlastně řetězu. Jedině ten ho bude spojovat se světem, s doprovodnou lodí.

A co vnitřní zařízení? Musí mít elektrické světlo pro vnitřek kabiny a mohutné reflektory pro osvětlování hlubin a dna. Gondola bude kabelem propojena s lodní elektrárnou, ale i uvnitř by měla mít akumulátory pro případ, že by se proud přerušil. Kabina dále musí mít telefon, měřič hloubky, tlaku, přístroj k výrobě a výměně vzduchu, měla by mít různá zařízení k zjišťování polohy, vysílačku a mnoho jiných přístrojů.

To ale pořád není vše. Podmořské hlubiny jsou záludné, nebezpečné, žijí tam obludy s nesmírnou silou. Nevěří sice na obrovité chobotnice a různé nestvůry, o kterých vyprávějí námořníci celé historky, ale občasné nálezy naznačují, že tajemství moře dosud nikdo nezná. Na mexickém pobřeží leží například záhadná zkamenělina. Je to válec, rozpadlý na několik kusů. V průměru má více než metr, dlouhý byl přes šedesát metrů. Odborníci připouštějí, že jde o část zkamenělého obrovského ještěra nebo hada, snad z doby křídového útvaru. Pravda, to je minulost, ale i dnes se občas vyloví

nebo na hladinu moře vypluje mrtvá obluda, nad kterou vědci žasnou. A to je tvor, který sice žil v hloubce, ale nikoliv v tak velkých hlubinách, do kterých chce sestoupit. Tam přece musí žít živočichové zvyklí na úžasný tlak. Takoví se ani nahoru nemohou dostat. Rozpadli by se tu v několika okamžicích. Proto život ve velkých mořských hlubinách je dosud zahalen neproniknutelným tajemstvím.

A proti těm neznámým nebezpečným netvorům je třeba se zařídit. Gondola by měla být vybavena malými děly, jež by byla schopna vystřelovat jakási torpéda. Je ale možné, že účinnější než děla by bylo zařízení, které by do vnější vrstvy gondoly na zlomek vteřiny napojilo vysoké elektrické napětí. V případě, že by nějaký netvor ohrožoval kabinu v místě, kde není dělo, ochromil by ho výboj vysokého napětí.

Zkrátka, nic ho nesmí překvapit. Vybavení musí být co nejdokonalejší. To všechno si však vyžádá ještě mnoho přemýšlení a trpělivosti. A také — peněz. Peníze!

Ach, ano! Kde vezme takový kapitál? Má několik set úspor. Ale potřebuje statisíce! Snad milión! Možná, že ještě víc! Vypůjčit si? Kdo by mu půjčil na takovou — utopii?! Tak se každý člověk bude na jeho plány dívat. Kromě toho veřejně půjčku nemůže shánět. Copak smí rozhlásit do světa svůj záměr, dokud nebude alespoň částečně zajištěn úspěch? Mohl by se obrátit na závod, kde je zaměstnán? Což o to, zájem by asi měli. Ale zná přece ředitele. Ošidili by ho. Dovedou ošidit staré, zkušené obchodníky. S ním, Pavlem, by měli lehkou práci. Spolkli by ho i s jeho vynálezem jako malinu. Otcův holanit by se jim moc hodil.

Stavba gondoly a její vybavení by mohlo stát milión. Ale to není vše. Musí se s ní k moři. Musí najmout loď s mužstvem, s odborníky. Měl by s lodí plout až k Filipínám, kde je největší hloubka…

Milión, dva, pět, deset…

Roje číslic se mu roztančily před očima. Propadl beznaději. Celý plán se rozplynul a utonul v záplavě miliónů.

Ale tu ho napadlo — stát, vláda! Pouze stát by mohl o této věci uvažovat. Jenomže — naše vlast nemá moře. Ani peníze by na takový podnik neměla.

Cizina? Některý bohatý přímořský stát. Německo ne. Té mocnosti by otcův vynález nikdy nevydal. Ale Francie, i to by byla vhodná země! Může však on, neznámý mladý člověk, získat francouzskou vládu pro věc, která vyžaduje velkých nákladů, ale nic nezaručuje?

Všechno bude marné, povzdechl si Pavel stísněně.

Přesto uskuteční pokus s malým modelem. Přesvědčí se, jestli holanit skutečně odolává velikému tlaku, jak to otec předpokládal. Nu ano, vždyť všechny ty úvahy o vybavení gondoly málem zasuly prvopočátek celého podniku. Podivuhodnou hmotu, kterou vynašel otec. Nejdříve musí vyrobit model, vyzkoušet alespoň malý odlitek holanitu.

A potom — potom uvidí, co se dá dělat…

KAPITOLA DRUHÁ
potíže s holanitem

Ve středu ráno Pavel obdržel dřevěný model koule. Byl velmi pěkně a přesně vypracován. I s předepsanými okénky pro pozorování. Pavel překontroloval rozměry, aby odlitek byl přesnou zmenšeninou gondoly, jedině potom může být tlaková zkouška spolehlivým měřítkem. Vše bylo v pořádku.

Vzal si model do továrny. Toho dne, když skončila hlavní pracovní doba, měl v závodě dozor inženýr Kusý, starý pán, který si nepotrpěl na inspekce. A to Pavel potřeboval. Potřeboval klid.

Nejdříve požádal mistra o zručného formíře, který by mu na model zhotovil přesnou formu.

„Nějaký pokus, pane inženýre?“ ptal se mistr shovívavě. „Nu, dobře, hodně štěstí! Skálo,“ houkl na formíře, „zaformujte tu věcičku panu inženýrovi!“

Zkušený modelář a formíř Skála převzal model.

„Je to safraportsky slaboučké, pane inženýre“ řekl pochybovačně „Čím to chcete nakrmit?“

„Mám svou směs,“ odpověděl Pavel stručně.

„Hm, hm, no uvidíme, jaký to bude zázrak,“ bručel Skála a už vkládal model do jemného modelářského písku.

Pavel stál nad ním, dokud forma nebyla hotova. Hned potom si model zabalil, aby ho nikdo zbytečně neokukoval.

Pak si Pavel od mistra vyžádal tavící kelímek, nasypal do něho připravenou směs a dal ji vsadit do žáru slévárenské pece.

Za chvilku začal z tavící se směsi vystupovat plyn, jehož zápach byl zcela odlišný od známého slévárenského pachu. Byl to těžký plazivý dým, který pálil do očí a vysušoval sliznice. Avšak mohutný ventilátor vzduch rychle pročistil.

Pavel, který si oči chránil brýlemi s tmavými skly, zblízka pozoroval tavící se směs. S údivem, který se měnil v úžas, hleděl na nevídaný proces.

Hmota, roztavená v kaši, začala svítit žlutým světlem, pak zopalizovala a pojednou se zlomila v jedovatě zelenou, jako smaragd zářivou barvu. Kupodivu však nevřela — zdálo se, jako by byla